

Шевчук О.Р. Реформування ринку фінансових послуг – необхідна умова вступу до ЄС// Україна – ЄС – Європа: нові виклики та модернізація відносин. Збірник матеріалів VII Міжнародної науково – практичної конференції молодих науковців. К.: УАЗТ, 2007 – С. 328 - 330.

Ящишак О.Р.

Аспірант Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України

Реформування ринку фінансових послуг – необхідна умова вступу до ЄС.

Відповідно до статті 51 Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) та їх державами-членами від 16 червня 1994 р. (далі – УПС) Україна взяла на себе зобов'язання вживати заходів для поступового приведення національного законодавства у відповідність до законодавства Європейського Союзу у визначених сферах. До таких сфер належать: митне право; законодавство про компанії; банківське право; бухгалтерський облік компаній; податки, включаючи непрямі; інтелектуальна власність; охорона праці; фінансові послуги; правила конкуренції; державні закупівлі; охорона здоров'я та життя людей, тварин, рослин; довкілля; захист прав споживачів; технічні правила і стандарти; транспорт; енергетика, включаючи ядерну. Водночас ця стаття не визначає, якого ступеню відповідності належить досягти в процесі адаптації законодавства України.

Однак суть адаптації полягає не лише в автоматичному перенесенні положень права ЄС до законів та підзаконних актів України. Ефективність адаптації визначається насамперед наявністю дієвих механізмів виконання прийнятих рішень. Що стосується стратегії адаптації законодавства, то необхідно відзначити, що необхідною передумовою її здійснення є чітке розмежування сфер відання та відповідальності за проведення гармонізації між органами державної влади. [4; 20]

Серйозною невідповідністю українського банківського законодавства праву Євросоюзу є те, що Закон „Про банки і банківську діяльність” не передбачає можливості створення філій іноземних банків, які не мають статусу юридичної особи та власного капіталу.[1] Таке становище в українському законодавстві суперечить фундаментальному принципу права Євросоюзу – принципу вільного руху послуг. Відповідно до УПС, Україна має надати національний режим для операцій філій банків ЄС, заснованих на її території.

Національним банком України було розроблено та внесено на розгляд Верховної Ради України законопроект №3561, що закріплює в Законі України „Про банки і банківську діяльність” можливість створення філій іноземних банків на території України та їх участь у національній системі гарантування депозитів. Проте законопроект не був підтриманий парламентом навіть у першому читанні

під час голосування 04.03.2004 ("за" 224 голосів при 226 необхідних). Необхідно відзначити, що схвалення цього закону у запропонованій редакції могло би болісно вдарити по національних банках, які, за умови приходу на вітчизняний ринок потужних іноземних банків, не змогли би витримати конкуренцію з ними.

Протягом останніх кількох років українські законодавці досягли значних успіхів у розвитку національної правової бази у галузі страхування. Водночас, ця сфера також потребує невідкладних кроків у напрямку реформування, причому у питаннях не тільки власне законодавства, але також його імплементації, виконання, а також створення в Україні необхідних рамкових організаційних умов та структур.

Одним із недоліків українського страхового ринку є його низька місткість. Відповідно до положень Закону України «Про страхування» у випадках, коли страхова сума за окремим об'єктом страхування перевищує 10 відсотків суми сплаченого статутного фонду і сформованих вільних резервів та страхових резервів, — такий страховик зобов'язаний укласти договір перестраховування.[2]

І при необхідності перестраховування великих ризиків, в Україні фактично немає страховиків, які спроможні були б прийняти на себе частину ризику через механізм договору перестраховування. Адже сукупні активи українських страховиків далеко не відповідають потребам українських споживачів страхового продукту. Отже, виникає об'єктивна потреба в розміщенні частини ризику за межами України. Таким чином, виникає необхідність в укладенні договорів перестраховування з нерезидентами.

Але на цьому етапі певні положення українського законодавства чинять істотні перешкоди розвитку перестраховування в Україні. Однією з таких перешкод є вимога здійснення перестрахових операцій з нерезидентами лише через перестрахових брокерів, які діють в Україні через постійні представництва, що усуває можливість реалізації принципу свободи надання послуг.

Тобто, питання реалізації принципу свободи надання послуг у перестраховуванні залишається невирішеним і на сьогодні.

Концепція правового регулювання деривативів в Україні не відповідає концепції, яка застосовується в ЄС. В Україні порядок випуску та обігу деривативів врегульовано в межах автономного поняття «похідні цінні папери», в той час як в ЄС ці питання стосовно деривативів регулюються в межах двох різних інститутів права. З одного боку, це цінні папери («цінні папери, що підлягають вільному обігу» (емісійні) та інструменти грошового ринку (неемісійні)), а з іншого — «інструменти, еквівалентні фінансовим ф'ючерсам». Доцільність такого поділу обумовлена тим, що всі деривативи (похідні фінансові інструменти) хоч і мають однакове фінансове походження, все ж таки доволі різноманітні за правовою природою. Тому їх обіг має регулюватися в межах різних інститутів права. Поряд з тим в ЄС дозволяється визначення фінансових інструментів, що використовуються в національному законодавстві для інших цілей, таких як оподаткування.

Проаналізувавши вищенаведені інститути права ЄС, можна дійти висновку, що вторинне законодавство регламентує лише основні аспекти цієї сфери, а питання регулювання більшості процедурних та більш дрібних моментів залишаються на розсуд держав-членів.[4; 13]

З огляду на чинне законодавство України у сфері фінансових послуг, можна зробити висновок, що воно відповідає основним стандартам законодавства Європейського Союзу. Однак поряд з низкою позитивних змін існують деякі невирішені питання, що стосуються як суті відносин страхування (недостатня урегульованість відносин перестраховування), так і формальних, процедурних питань (неузгодженість положень підзаконних нормативних актів між собою, необхідність оновлення положень, що у них містяться). Для завершення процесу адаптації законодавства України до норм і принципів законодавства ЄС необхідно:

1. привести нормативні акти, що регулюють фінансові послуги в частині поняття «фінансових послуг» та кола осіб, на яких розповсюджується їх дія у відповідність до законодавства ЄС, зокрема до положень Директиви Ради 93/22/ЕЕС від 10 травня 1993 року щодо інвестиційних послуг в сфері цінних паперів.

2. привести нормативні акти, що регулюють обіг похідних цінних паперів, у відповідність до законодавства ЄС, зокрема до положень Директиви Ради 89/298/ЕЕС від 17 квітня 1989 року

3. привести нормативні акти, що регулюють допуск іноземних цінних паперів на український ринок, у відповідність до законодавства ЄС, зокрема до положень Директиви Європейського Парламенту та Ради 2001/34

4. привести положення Закону України «Про страхування», що регулюють питання ведення діяльності страховими посередниками — нерезидентами, (ч. 9 статті 15) у відповідність до вимог європейського права, зокрема до положень Глави 3 Розділу III Частини Третьої Договору про заснування Європейського Співтовариства та Директиви Ради 77/92/ЕЕС

5. привести нормативно-правові акти України, що регулюють порядок заснування та ведення діяльності страховими посередниками у відповідність до вимог європейського права, зокрема до положень Спільної позиції, затвердженої Радою 18 березня 2002 року

6. привести у відповідність до Директиви 2000/12 Європейського парламенту та Ради від 20 березня 2000 року щодо започаткування діяльності кредитних установ та її ведення положення Закону України «Про банки та банківську діяльність» .

Література:

1. Закон України „Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000 року// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, N 5-6, ст.30
2. Про внесення змін до Закону України "Про страхування". Закон України від 4 жовтня 2001 року. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 7. – Ст.50.
3. Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» від 19 червня 2003 року// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, N 1, ст. 1
4. Вовк Т., Друзенко Г., Зугравий Г., Качка Т., Коноваленко І., Парাপан М., Перестюк Н. Регулювання сфери фінансових послуг у праві Європейського Союзу та перспективи адаптації законодавства України. — Харків: Консум, 2002. — 912с.